

»Puškin v izobraziteltnom iskusstvu«, ki bo obsegal okrog 200 reprodukcij in obširen komentar.

Tudi sovjetska glasba živi letos v znamenju Puškinovega jubileja. Komponisti ustvarjajo na motive iz Puškinovih del, ob priliki jubilejnih svečanosti pa bodo v vseh večjih gledaliških predvajali opere in balete »Ruslan in Ljudmila«, »Rusalka«, »Boris Godunov«, »Skazka o care Saltane«, »Evgenij Onjegin«, »Pikovaja dama«, »Mazepa« in »Bahčisarajski fontan«. Na koncertih bodo izvajali skladbe na Puškinove pesmi.

V gledaliških bodo igrali Puškinova dramatična dela in drame iz pesnikovega življenja od sodobnih dramatikov. Vršile se bodo tudi razne razstave, prirejene v prostorih glavnih ruskih gledališč, na pr. »Tvorba Puškina v slikah opernega in baletnega gledališča«, »Puškin in dramsko gledališče«.

Tudi sovjetski kino se bo pridružil vsedržavnim svečanostim in že pripravlja filme iz življenja velikega pesnika in z motivi iz njegovih del. Največji in najzanimivejši bo vsekakor film »Življenje pesnika.« Na njegovi izdelavi sodelujejo najboljši sovjetski pisatelji, slikarji, tehniki, godbeniki in igralci. Po vsej državi so dolgo iskali predstavnika glavne vloge, dokler niso našli mladega gorjanca iz abhaške province, ki je baje izredno podoben Puškinu in ki je pokazal močan igralski talent. Ker pa ta gorjanec ne zna niti besede ruski, bo govoril zanj najboljši moskovski igralec Vasil Kačalov. Tako bosta torej dva igralca predstavljala velikega pesnika, ki je bil tako nenavadne zunanosti. Poleg tega se pripravljajo filmi »Pesnikova mladost«, »Potovanje v Arzrum«, »Dubrovskij« in krajši filmi s prirodnimi posnetki iz krajev, kjer je živel pesnik.

Sodeč po pripravah v Rusiji in v ostalih evropskih državah, bodo Puškinove proslave še bolj mogočne kot so bile svojčas Goethejeve v Nemčiji. Še nikoli se ni izkazovalo nobenemu pesniku toliko spoštovanje in čast kot se bo tokrat Puškinu. Ves kulturni svet pa ima samo eno željo: naj bi bil ta zunanji izraz spoštovanja do pesnika tudi odkritosrčen izraz ljubezni do umetnosti kot znanilke mirnega in plemenitega razvoja človeštva. Naj bi bile jubilejne svečanosti resnično potrdilo, da je pesnik človeštvu dragocen zaradi njegove lastne izpovedi:

*Čto čuvstva dobrye ja liroj probuždal,
Čto v moj žestokij vek vosslavil ja Svobodu
I milost' k padšim prizyval.*

Oton Berkopec

PETDESETLETNICA SMRTI OSTROVSKEGA

Petdesetletnice smrti Ostrovskega (živel od 1824 do 1886) so se spomnila tako ali drugače vsa gledališča v Rusiji in jo je zabeležil ves tisk. V založbi »Academia« bo izšla knjiga »A. N. Ostrovski. — Dnevnik, pisma in ilustrativno gradivo«. — Knjiga je sestavljena po gradivu »Gledališkega muzeja A. Bahrušina«. To bo velik zvezek z velikim številom risb in fotografij o uprizoritvah iger Ostrovskega v raznih dobah. V načrtu je akademska izdaja njegovih spisov, ki je doslej še ni bilo, čeprav niso bila dela Ostrovskega dosihdob še nikoli tako priljubljena tako v mestnih, kakor tudi v kolhoznih, vojaških in mladinskih gledališčih.

Ostrovski je živel v dobi porajanja meščanstva, ki je zamenjalo razred plemičev in graščakov. Ostrovskega cenijo predvsem kot opisovalca življenjskega načina tega nastajajočega razreda — trgovcev, katerih življenje je Ostrovski res dobro poznal, ker je prebil otroška leta v Zamoskvorečju (predmestju Moskve, kjer so nekdanj prebivali trgovci). Toda njegov odnos do trgovcev ni bil zmeraj enak; svetovni nazor Ostrovskega se sploh ni odlikoval po kakšni stanovitnosti. Najpoprej je pripadal »zapadnjakom« in je začel z razkrinkavanjem, s slikanjem izključno slabih strani trgovskega stanu. Njegovo prvo večje odrsko delo »Bankrot«, dovršeno l. 1849., je doseglo kot knjiga velik uspeh, toda pisatelju je nakopalo mnogo neprijetnosti. Moskovski trgovci so poslali v Peterburg pritožbo zaradi žalitve trgovskega stanu. Višji trgovski komite je obdolžil Ostrovskega namernega pretiravanja in se je izrazil proti temu, da bi dovolili uprizoritev tega dela. Nikolaj I. je pripisal obtožbi tole opazko: »Popolnoma pravilno, knjiga je izšla po nepotrebnem, uprizoritev prepovedujem.« Ostrovskega so odpustili iz službe (služil je pri sodišču) in prišel je pod policijsko nadzorstvo. »Bankrot«, ki ga je Ostrovski predelal in mu dal nov naslov »Svoi ljudi — sočtemsja« je bil uprizorjen šele l. 1861, ko se je po za Rusijo nesrečni krimski vojni začela doba reform in je zavel v Rusiji svobodnejši veter (vsaj za vladajoče razrede). Po nezgodi z »Bankrotom« je Ostrovski spremenil svoj nazor, pridružil se je slavjanofilom in se je trudil, da bi pokazal ne samó temne, temveč tudi svetle strani ruskih trgovcev, kar ga pa vendar ni rešilo pred preganjanjem gledališke cenzure; šele l. 1853. je bilo uprizorjeno eno njegovih del. V šestdesetih letih je postal znova »zapadnjak« in se je lotil razkrinkavanja plemstva in uradništva vzporedno s satirikom Saltikovim-Ščedrinom. Isti čas je napisal več zgodovinskih iger na osnovi spisov N. I. Kostomarova in drugih zgodovinarjev, ki so obravnavali zgodovino v meščanskem, ne pa v plemiškem duhu kakor starejši ruski zgodovinarji. Ločena od drugih del je nastala poetična bajka »Sneguročka«. Poslednje delo Ostrovskega prikazuje gledališke tipe, ki jih pisatelj kljub njihovim hibam slika s simpatijo.

V času, ko se je začel Ostrovski udeještvoovati, so sestavljale repertoar ruskih gledališč bobneče patriotične igre ali pa puhli vaudevilli. Ostrovski je prvi postavil na oder junake v preprostem katunastem oblačilu namesto v svili in baržunu, osebe v »poddevkah« (neke vrste ljudsko oblačilo; op. prev.) in v naloženih škornjih namesto v fraku in modnih čevljih. Višji sloji so taka dela zavračali, ker jih tako in tako niso razumeli, zavračala pa jih je tudi cela vrsta igralcev, ki so se morali prilagoditi novim vlogam, kar jim je dajalo mnogo truda. Tipi Ostrovskega so bili v Peterburgu primerni le igralcu Martinovu (ki pa je umrl čisto v začetku pisateljevanja Ostrovskega l. 1859.), v Moskvi pa zgolj za igralca Prova Sadovskega. Srednji sloji so radi gledali Ostrovskega, toda gledališka vodstva so mu bila nenaklonjena vse do njegove smrti. Njegova dela so po navadi razlagali kot naturalistična; v najboljšem slučaju so jih interpretirali s stališča meščanskega liberalizma.

V sovjetskem gledališču se je Mayerhold prvi ločil od naturalizma in »bytovizma« (menda umetniška smer, ki s fotografsko vernostjo opisuje življenje, »byt«; op. prev.) in odkril čisto gledališko stran Ostrovskega; toda poglavitno, k čemur stremi sovjetsko gledališče, je razkritje tematike

socialnega zatiranja in idejne usmerjenosti. Za največji uspeh v tej smeri velja uprizoritev Ostrovskega dela »Talenti in oboževalci« v moskovskem gledališču, uprizoritev, ki jo je vodil R. Simonov in ki je v petih letih dosegla 700 predstav. Prav toliko predstav je dosegel Ostrovskega »Gozd« pri Mayerholdu. Približno isto število predstav (766) so v stari Rusiji dosegla skupaj vsa dela Ostrovskega v moskovskih in peterburških gledališčih v razdobju dvajsetih let (1853—1873). V sedanji dobi pa postaja Ostrovski v resnici vsenarodni pisatelj.

N. Bahtin. — Prevedla V. Š.

K R I T I K A

ANTON MELIK

Slovenija. Geografski opis I. Splošni del, 2. zvezek. Slovenska Matica. Melikova knjiga pa ni samo izčrpen informator o vseh problemih te vrste, temveč je tudi vsega upoštevanja vreden iniciator. Posamezni odstavki nam dajejo spodbudo v dveh smereh. Prva je teoretično-znanstvena: knjiga nam nazorno pokaže tudi v svojem drugem delu tiste vrzeli, kjer je proučevanje posameznih slovenskih problemov še v povojih ali pa se sploh še ni pričelo. Druga je praktično-življenjska: ob tej sintezi vseh gospodarskih, družbenih in narodnostnih vprašanj slovenskega človeka vstaja cela vrsta aktualnih problemov, ki bi morala in nedvomno tudi bodo vzbudila pozornost vseh praktičnih gospodarskih, socialnih, političnih in drugih javnih delavcev ter jih napotila na nova pota in k novim vidikom. V tem pogledu je knjiga nenavadno bogata. Za primer naj se dotaknemo samo nekaj značilnejših vprašanj, ki bodo s strani posameznih odločilnih strokovnjakov bržkone vzbudila živahno diskusijo, kar bo za knjigo seveda le pozitiven uspeh.

V gospodarskem delu je tako vprašanje pred vsem vprašanje našega gozda, z njim je združeno vprašanje izvedbe agrarne reforme na naših veleposestvih, ki obstoje po veliki večini iz gozdnih kompleksov in so zato pogosto osnova krepki racionalni lesni trgovini in industriji, ki bi z njimi vred propadla, kajpada ne brez izrecno škodljivih gospodarskih in socialnih posledic. Prav tako važen je v zvezi z gozdom problem eventualne notranje agrarne kolonizacije, ki ji stoji na razpolago še 23% tako zvanih relativnih gozdnih tal, t. j. takega zemljišča, ki bi bilo sposobno tudi za poljedelsko izkoriščanje. Pri preobljudenosti in gospodarski pasivnosti Slovenije je to vsekako problem, ki bi zaslužil vso pozornost praktičnih delavcev, najsi tudi se zdi, da zre avtor na eventualno izvedbo takega programa preoptimistično. Nadalje se pojavljajo vprašanja racionalizacije našega kmetijstva, ki bi moralo do skrajnosti izrabiti vsaj tisto petino naše zemlje, ki je dandanes obdelana. Pridruži se niz manjših, na videz postranskih vprašanj, kakor n. pr.: pomladitev delno propadajočega planšarstva z zopetno uvedbo in forsiranjem drobnice, ki je za naše planine prav posebno prikladna, ožvitev našega vinogradništva z ev. izvozom pridelka v obliki grozdja, ohranitev in stopnjevanje malih, a stalnih dohodkov našega kmeta, kot je n. pr. dohodek od gob, gozdnih sadežev i. t. d.

Nad vse zanimive vidike nam odpirajo odstavki o zemljiških razmerah in socialni strukturi naše vasi. Tu je predvsem nagromadenih nešteto bolj teoretično-znanstvenih vprašanj in ugotovitev iz naše agrarne in socialne